

ant kunnen wij
oel anders be-
lat God ons in
de waarheid
ste overtuiging
baar.
gaat Kraemer
superieur zou
t-christen. Het
soluutheid van
Troeltsch zou
uristen behoort
t genade is
gevoel in dezen
is. Die roemt,
oel dan onze
ristelijke gods-

vraag wijst hij
n „natuurlijke
t grootste ge-
n. Wel vinden
sef. Ook houdt
ang naar Hem
verlaat ook na
handen, maar
e natuur, in de
Doch door de
en voor Gods
ijn wil; is zijn
ven, verkeerd
zoeken vliedt
n zijn zondigen
het gebied van
van godsdienst
le van God in

ner, in de niet-
eve elementen
uitsprekt en
, en toch geen
t „preparatio
e „vervulling“
lat God Zijn
heiligen door
duisternis en
ristelijke gods-
ekt hij in laat-
king. Van dit
g. Inlegendeel,
ning door het
aal tegenover
t God te over-
delijken. De
alle mensche-
elden, aan de
id, licht Krae-
d. 121 v.). Ook
iet heidendom
dom. Christen
ceering; door
et heidendom
id der kennis

zegt Kraemer,
gspunten“ (bl.
was, dat men
ristelijke gods-
ze voorkwa-
overeenkom-
eschouwde als
bij de predi-
chter, dat elke
dat dit geheel
eelen bepaalt.
nten (dogma's,
t abstraheren
bezielen in ver-
religie. Maar
de schijnbaar
uwingen niet
an Gods open-
ksortigheden
gh of the reve-
and points of
, bl. 136). De
de godsbegrip
gspunt“ meer
kelijkheid der
aanknoopings-
en in den weg
de real, diep
by antithesis“
nover de niet-
me alleen ge-
ke elementen
ristelijk gods-
er noemt een
, en dan dit
is openbaring

Kraemer juist
positief geluid
e ten aanzien
vraagstukken,
verder in de
visie verzeld

raakte. De uiteenzettingen van Kraemer, die met
grote kennis van zaken en tegelijk met profetische
kracht worden voorgedragen zullen niet nalaten te
Madras een heilzamen invloed uit te oefenen ten
gunste van een meer schriftuurlijke beschouwing.
Maar juist omdat Kraemer in dit 4e hoofdstuk
het kernprobleem raakt, en zijn opvattingen ten
deze ook de volgende hoofdstukken beheerschen,
dienen wij nog iets nader enkele details te bezien,
waarmede wij ons niet kunnen vereenigen. In Ma-
dras, waar het ging om de tegenstelling tusschen
absoluutheid van het Christendom en relativisme,
tusschen theocentrisch „bijbelsch realisme“ (een
geliefkoosde uitdrukking van Kraemer) en huma-
nisme, zouden wij ons wellicht zonder eenig be-
zwaar aan de zijde van Kraemer hebben ge-
schaard, maar nu we in eigen kring zijn beschou-
wingen aan Gods Woord hebben te toetsen naar
hun beteekenis voor de practijk ook van ons eigen
zendingswerk, komen vanzelf ook verschillende be-
denkingen op, ook al overheerscht bij ons het ge-
voel van dankbaarheid en zal ieder, die het mees-
terwerk van Kraemer bestudeerd heeft, kunnen be-
grijpen, dat wij onze critiek met zekeren schroom
naar voren brengen.

Over mijn bezwaren tegen enkele uitspraken van
Kraemer in dit 4e hoofdstuk hoop ik echter te
spreken in een volgend artikel.

Kar.

H. B.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Geheel alleen.

De lijdensweken zijn weer aangevangen;
Gij hebt den weg betreden,
den lijdensweg, die stervensmart zal brengen....
Gaaf Gij geheel alleen?

Wij zien U wel, door smart terneêrgebogen,
een spotkleed om Uw leën;
We moesten protesteeren, felbewogen....
We laten U alleen....

Wij zien, hoe Gij gehoond wordt en geslagen:
Verdedigt U niet één?
Wij... zullen wij ons schamel leven wagen?
Wij laten U alleen....

Wij zien de vrouwen wel, die U van verre volgen,
wij hooren haar geween,
doch schamen ons Uw spotkleed en de doornen
en laten U alleen....

We zien het kruishout van Uw schouder glijden;
vermoeit zinkt Gij ineen....
We houden ons angstvallig wat verborgen
en laten U alleen....

Het bitterst is: Gij lijdt om onze zonden,
Gij gaat onschuldig heen
en draagt de straf, die ons ten diepste moest wonden —
Tóch laten w' U alleen....

Blijf bij ons, Heer, wanneer wij U verlaten;
Trek ons steeds tot U heen;
Wij zouden anders jammerlijk verdwalen....
O, laant ons nooit alleen!

CO VAN DER STEEN—PIJPERS.

„Uit de goede werken verzekerd.“

II.

Prof. Hepp heeft weer een afwijking van de Belijdenis
ontdekt. Er zijn onder ons theologen, die niets willen
weten van de goede werken als middel ter ge-
loofsverzekering, of die er althans aan twi-
felen, of men door het zien op kenmerken ooit
tot zekerheid komt. Wat vanzelf niet wil zeggen, dat
de goede werken geen beteekenis voor de geloofs-
zekerheid hebben. Prof. Hepp spreekt van een twee-
vlei zekerheid: de zekerheid des geloofs en de
zekerheid, die verkregen wordt uit de goede werken
of de kenmerken. Wie deze laatste zekerheid ontkent,
verliest z'n evenwicht, zegt de professor, en valt van
den bodem der Gerof. belijdenis af. Dat ziet er dus
slecht uit voor Ds D. van Dijk, die nog pas in zijn
werkje over „Verbond en Belijdenis“ (bl. 25) geschreven
heeft: „Nooit moet gij uw twijfel zoeken te overwinnen
door op uzelf te zien, uzelf te onderzoeken, maar alléén
door altijd weer terug te keeren tot Gods belofte, u die
belofte te realiseeren, daarin te rusten“.

Nu heeft Prof. Hepp gemeend zijn gevoelens gemakke-
lijk te kunnen staven met uitspraken van mannen, die
onder ons een zeer goeden naam hebben als dogmatici.
Allereerst meent de Professor, dat de zaak reeds be-
slist is, door antwoord 86 van den Heidelbergischen
Catechismus. Maar ten overvloede citeert hij nog wat
Ursinus, Calvijn, de Synopsis, Voetius en Kuyper over
dit antwoord of over de zekerheid uit de goede werken
hebben gezegd. Wij zagen, dat zijn eerste kroongetuige
(Ursinus) reeds faalde, want toen we hem eens wat
scherper aankeken, bleek het, dat het Hommius was.
(Niet alleen het citaat over Zondag 32, maar ook
dat over Zondag 7 is uit de tafels van Festus Hommius.)
We hebben Ursinus dus nog niet gehoord!
Nu laant de beste breister wel eens een steek vallen,
maar deze vergissing van Prof. Hepp komt toch wel
in een wonderlijk daglicht te staan, doordat hij zoo hoog
van den toren blaast en ons nog niet lang geleden in
„Credo“ verteld heeft, dat men over deze dingen geen
recht van meespreken heeft, of men moet eerst die

oude theologen geheel „doorkropen“ hebben. Ook
nu sprak hij er weer over, dat men door hem eerst
eens om deskundige voorlichting te vragen, heel
wat leed aan hem en zichzelf zou bespaard hebben!
Wat dieper dogmahistorische studie ware
hier niet overbodig geweest. „Als men zich daartoe niet
zet, wordt het gesprek wel erg moeilijk, zoo niet on-
mogelijk“, staat in hetzelfde nummer te lezen, waarin
de professor zelf uit een tafel van Hommius citeert en
dit op naam van den hoofdsteller van den Heidelb.
Catech. plaatst!

Mag men zóó te werk gaan en dan onderwijf maar
schrijven, dat een ander van de belijdenis afwijkt? Is
dat te verantwoorden? Ieder zal het toejuichen als Prof.
Hepp ons in de hangende kwesties klaarheid kan geven.
Maar dan is het toch wel erg noodig om precies te
weten, wat de opstellers van den Catechismus in vr.
en antw. 86 bedoeld hebben, en kan men niet vol-
staan met een aanhaling uit tafels van Hommius.
Opmerkelijk is het nu, dat Ursinus in zijn explicatie
van den Catechismus heelemaal niet de richting uit-
gaat, die Prof. Hepp wil inslaan.

Hier volgt de explicatie van Ursinus op vr. en antw.
86 van den Heidelb. Catech. 1), te vinden in zijn Opera
theologica, tom. I, kol. 307.

„De vraag over de aandrijvende oorzaken van de
goede werken is in de eerste plaats en vóór de vraag
over de bekeering gesteld, niet omdat de goede werken
aan de bekeering voorafgaan, maar omdat door deze
(vraag) het volgende met het voorafgaande passend
verbonden wordt.

Want uit de leer over de genadige voldoening argu-
menteert de menschelijke rede aldus: Voor wien een
ander voldaan (betaald) heeft, die wordt niet verplicht
zelf te voldoen. Christus heeft voor ons voldaan. Ergo
het is niet noodig, dat wij goede werken doen.

Ik antwoord: In de slotsom staat meer dan in de
praemissen. Dit volgt er slechts uit: ergo wij worden
niet verplicht zelf te voldoen; maar dit wordt toegegeven.
1. Wegens de rechtvaardigheid Gods, die niet twee
betalingen eischt; 2. wegens onze zaligheid, die anders
vernietigd zou zijn.

Wij worden echter tot gehoorzaamheid en tot goede
werken verplicht om oorzaken, die door deze vraag ver-
klaard worden.

1. Omdat de goede werken gevolgen zijn
van onze vernieuwing door den Heiligen
Geest, die met de genadige rechtvaardig-
ging voortdurend samenhangt: Want die
Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd
en verheerlijkt. (Rom. 8:30.)

En zoodanigen waart gij, maar gij zijt afgewassen,
maar gij zijt geheiligd. (1 Cor. 6:11.)

2. Opdat wij onze dankbaarheid jegens
God voor de weldaad der verlossing ver-
klaren: Stelt uwe leden Gode tot wapenen der ge-
rechtigheid. (Rom. 6:13.) Stelt uwe lichamen tot een
levende, heilige, en Gode aangename offerande, welke
is uw redelijke (gods)dienst. (Rom. 12:1.)

3. Opdat God door ons geprezen worde.
Laat uw licht, enz. (Matth. 5:16.) Opdat zij uit de goede
werken, enz. (1 Petr. 2:12.)

4. Omdat zij vruchten des geloofs zijn,
waaruit over ons en anderer geloof ge-
oordeeld wordt. Benaarstigt u uwe roeping en ver-
klezing, enz. (2 Petr. 1:10.)

Waarom eenige afschriften toevoegen (Wat de
goede werken betreft): Alle goede boom draagt goede
vruchten, enz. (Matth. 7:17.) Het geloof is door de
liefde werkzaam. (Gal. 5:6.) De vrucht des Geestes is,
enz. (Gal. 5:22.)

5. Opdat wij den naaste voor Christus
winnen. En gij als gij bekeerd zijt, versterk uwe
broeders. (Luc. 22:32.) Desgelijks gij vrouwen, enz.
(1 Petr. 3:1.) Zoo dan laat ons najagen, enz. (Rom.
14:19.)

Deze oorzaken moeten, door vermanende predicates
tot het volk, naarstig verklaard en aangedrongen wor-
den; en hiertoe behoort het geheele zesde hoofdstuk,
en een deel van het achtste tot vers 16 van den
Romeinenbrief.

Ter verklaring van de eerste oorzaak moet men
opmerken, dat de weldaad van de rechtvaardiging niet
gegeven wordt zonder de weldaad van de wedergeboorte:

1. Omdat Christus beide verdiend heeft; namelijk
de vergeving der zonden en de inwoning Gods in ons
door den Heiligen Geest. De Heilige Geest is echter
nooit werkeloos, maar altijd krachtig werkend, en
maakt de menschen, in wie Hij woont, Gode gelijk-
vormig.

2. Omdat de harten door het geloof gereinigd worden.
(Hand. 15:9.) Want aan wie de verdienste van Chris-
tus door het geloof toegepast is, in die wordt de liefde
tot God ontstoken en de drang om Gode dank te be-
wijzen.

3. Omdat God aan niemand de weldaad der recht-
vaardiging geeft dan aan hem, die ook dankbaarheid
bewijst. Niemand echter bewijst dankbaarheid dan die
de weldaad der wedergeboorte aanvaardt. Want de eene
(weldaad) kan van de andere niet gescheiden worden.

Men moet ook letten op het onderscheid tusschen
de eerste en de tweede oorzaak. De eerste wijst aan,

1) De vraag en het antwoord luiden in het Latijns: Cum ab
omnibus peccatis & miseriis, sine ullo nostro merito, sola Dei
misericordia propter Christum liberati simus, quid est cur bona
opera faciamus?

Quia postquam nos Christus suo sanguine redemit, renovat
nos quoque suo Spiritu ad imaginem, & ipse per nos celebratur.
Deinde ut nos quoque ex fructibus de sua quisque fidei certi
simus. Postremo ut vitae nostrae integritate alios Christo
faciatur.

De officiële Deutsche tekst (vierde uitgave, opgenomen i.
d. Kirchenordnung voor de Pfalz, Novr. 1563) luidt: Diweil
wir denn aus vnserm elend one alle vnser verdienst, auss
gnaden durch Christus erlöset seind, warumb sollen wir gute
werck thun?

Darumb, dass Christus, nach dem er vns mit seinem blut
erkaufft hat, vns auch durch seinen heiligen geist erneuert zu
seinem ebenbildt, dass wir mit vnserm gantzen leben vns
danckbar gegen Gott für seine Wohlthat erzeigen, vnd er durch
vns gepriesen werde: Darnech, dass wir bey vns selbst
vnser glaubens auss seinen fruchten geteils sein, vnd mit
vnserm Gottseligen wandel, vnserer nechsten auch Christo ge-
winnen.

wat Christus door de kracht van Zijn dood in ons uit-
werkt. De tweede, waartoe wij krachtens de ontvangen
weldaden verplicht worden“ 2).

R.

G. B.

2) Quæstio de causis impulsivis bonorum operum est primo
loco, & ante quæstionem de conversione posita, non quod bona
opera præcedant conversionem, sed quia per eam sequentia
cum præcedentibus commode connectuntur.

Nam ex doctrina de gratuita satisfactione, humana ratio sic
argumentatur. Pro quo alius satisfecit, is non tenetur ipse
satisfacere. Pro nobis satisfecit Christus. Ergo non opus est,
ut nos bona opera faciamus.

Resp. Plus est in conclusione, quam in præmissis. Hoc tan-
tum sequitur: ergo non tenemur ipsi satisfacere: atque id
conceditur. 1. propter iustitiam Dei quæ non exigit duas
solutiones. 2. propter salutem nostram, quæ alioqui nulla esset.

Tenemur tamen ad obedientiam, et ad bona opera propter
causas, quæ hac quæstione explicantur.

1. Quia bona opera sunt effectus renovationis nostræ per
Spiritus sanctum, quæ cum gratuita justificatione perpetuo
cohaeret: Quos enim vocavit, hos et justificavit, et glorificavit.
Tales fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, etc. (in
margine: Rom. 8:30, 1 Cor. 6:11).

2. Ut gratitudinem nostram erga Deum pro redemptionis
beneficio declarem: Sistite membra vestra arma iustitiæ
Deo. Sistite corpora vestra hostiam vivam, sanctam, accep-
tam Deo, rationalem illum cultum vestrum etc. (in margine:
Rom. 6:13, Rom. 12:1).

3. Ut Deus per nos celebretur: Luceat lux vestra coram
hominibus, ut videant bona opera vestra et glorificentur Pater
vester, qui in coelis est. Item: Ut ex bonis operibus quæ
spectantur, glorificent Deum in die visitationis (in margine:
Matth. 5:16, 1 Petrus 2:12).

4. Quia sunt fructus fidei, ex quibus de nostra & aliorum
fide iudicatur: Studete vocationem & electionem vestram fir-
mam efficere: ubi quedam exemplaria addunt (per bona
opera): Omnis arbor bona fert fructus bonos: non potest
arbor bona fructus malos ferre. Fides est per charitatem
efficax. Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, lenitas,
benignitas, fides, mansuetudo, temperantia. (In margine: 2
Petr. 1:10, Matth. 7:17, Gal. 5:6, Ibid. 22.)

5. Ut proximum Christo lucrificamus: Et tu conversus
confirma fratres tuos. Uxores subiectæ sint viris suis, ut etiam,
si qui non obediunt sermoni, per uxorum conversationem abs-
que sermone lucrificent. Nempe igitur ea quæ ad pacem faciunt
sectetur, & quæ ad mutuum ædificationem. (In margine:
Luc. 22:32, 1 Petr. 3:1, Rom. 14:19.)

Hæc causæ concionibus paræneticis ad populum diligenter
explicandæ & urgendæ sunt: & hæc pertinet totum caput
sextum, & pars capituli octavi usque ad vers 16. epist. ad Rom.

Pro declaratione primæ causæ notandum, non dari bene-
ficiū justificationis sine beneficii regenerationis: 1. Quia
Christus utrumque est meritis: nempe remissionem peccatorum,
& inhabitationem Dei in nobis per Spiritum sanctum.
Spiritus autem sanctus nunquam est otiosus, sed semper est
efficax, & homines, in quibus habitat, Deo efficit conformes:
2. Quia fide purificantur corda. (In margine: Act. 15:9.)
Quibus enim fide applicatum est Christi meritum, in his accen-
ditur Dei amor, & studium Deo gratia faciendi. 3. Quia Deus
nemini dat beneficiū justificationis, nisi qui etiam gratitu-
dinem præstat. Gratiitudinem vero nemo præstat, nisi qui
beneficiū regenerationis accipit. Neutrum ergo ab altero
potest separari.

Et etiam notandum discrimen primæ et secundæ causæ.
Prima ostendit, quid Christus virtute mortis suæ in nobis
efficiat: secunda, ad quid nos pro beneficiis acceptis obligemur.

Wij geven deze explicatie in extenso, omdat o.i. van belang
is precies te weten, wat Ursinus hier over 't verband van de
vraag en de bedoeling van het antwoord zegt.

II. PERSCHOUW

Prof. Schilder sprekend in Grand Rapids
over de Algemeene Genade.

Met bijzondere spanning werd in Amerika tegemoet
gezien de rede over de Algemeene Genade, die Prof.
Schilder in het groote kerkgebouw van de Prote-
stantisch Gereformeerde Kerk te Grand
Rapids zou houden. Zooals men weet is die kerk ont-
staan tengevolge van het Gemeene-Gratie-conflict van
voor 1924. Deze kerk loochent het bestaan van een
Gemeene Gratie.

Men vroeg zich in Amerika af: aan welken kant zal
Prof. Schilder gaan staan? Aan die der Ch.r. Gerefor-
meerden of der Protest. Gereformeerden? Zal hij de
verwarring grooter maken of de eenheid bevorderen?
Zal hij de kwestie brengen op een hooger niveau waar-
door de situatie der beide elkaar bestrijdende groepen
een geheel andere wordt? Enz. Enz.

Het antwoord op deze vragen zou voor een deel door
die rede gegeven moeten worden.

We laten hier volgen het verslag van die rede en
enkele opmerkingen er over, zooals die gegeven werden
door Ds H. Hoeksema, den leider van de Protestantisch
Gereformeerde groep en gepubliceerd zijn in „The
Standard Bearer“:

Een overtalrijk gehoor begroette Dr K. Schilder
op den achtsten Februari, toen hij het gebouw van
de Eerste Protestantisch Gereformeerde Kerk van
Grand Rapids binnenkwam, om zijn rede over de
Algemeene Genade te houden.

De groote vergadering was zooveel als maar
mogelijk was opgevuld met talloze extra-stoelen.
Luidsprekers waren opgesteld in het sous-terrain
(basement) voor hen, die boven geen plaats zouden
kunnen vinden. In het gebouw zelf was iedere plaats
bezet en velen bleven gedurende de geheele rede
staan. Meer dan honderd menschen maakten gebruik
van de luidsprekers beneden. Zonder enig twijfel
was dit verreweg het grootste gehoor, dat de pro-
fessor in dit land zal toespreken...

Christelijk Gereformeerden zoowel als Protestantisch
Gereformeerden waren aanwezig.

Het onderwerp wekte belangstelling.

En het was waarschijnlijk ook een van de meest
intens luisterende vergaderingen, die Dr Schilder ooit
zal toespreken.

Zonder twijfel waren vele, zoo niet de meeste aan-
wezigen gekomen om te luisteren naar den spreker,
met de vraag in hun ziel, met welke van de twee
beschouwingen, de Christelijk Gereformeerde of de
Protestantsche Gereformeerde de spreker zijn instem-
ming zou betuigen.